

• F R I F A G B E V E G E L S E
2. årgang

Nr. 33

5. september 1942.

VIGGO HANSTEEN - ROLF WICKSTRØM.

De norske arbeider og sammen med den hele det norske folk vil minnes de falne frihetshelter fra 10. september 1941 med en stille demonstrasjon bak lukkede dører. I familiekretsen rundt omkring i de tusener av norske hjem vil en denne dagen etter kl. 19 ved en enkel høytidelighet minnes den innsats som ble gjort av Hansteen og Wickstrøm og alle de andre ofrene for de brutale standrettsdommene i fjor. Og vi vil gjenta på nytt den hellige ed vi sverget, da vi på avstand stod ved våre myrdede kameraters bære: Aldri å hvile et øyeblikk og aldri vike tilbake for noe offer eller noen lidelse før den frigjøringsstrid de gav sitt liv for er kjempet fram til seier.

KAMERAT.

Det er i disse dager et år siden den norske fagorganisasjonen ble knokket og fullstendig overtatt av de tyske og norske nazister. Unntakelses-tilstanden i Stor-Oslo i september 1941 betegner et avgjørende skille i okkupasjonens historie. Med et slag opphørte tyskerne med å nytte lokketoner og såkalt "høysinn" overfor det norske folk. Fra dette tidspunktet var det den nakne, brutale terror som alene kom til anvendelse. Men like lite som nordmennene lot seg fange inn av de tyske forsøk på å komme til "forståelse", like lite lot de seg heller true vekk fra den nasjonale selvhverdelsens linje, som det samlede folk slo inn på samme dag det tyske overfallet fant sted. Mordene på Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm og de øvrige uhyrlige standrettsdommene virket stikk mot tyskernes hensikt. For nordmenn er frihet og menneskeliv uersjattelige verdier, som intet menneske har rett til å forgripe seg på. Når det blir gjort, vekker det krefter i oss som er sterkere enn all vold. Den redsel og panikk som Terboven og Heydrich trodde de kunne spre gjennom terroren sin, ble aldri til virkelighet. Tvert i mot - midt under terroren rettet et stolt folk ryggen.

For de organiserte arbeider kom nazistenes åpne overtakelse av organisasjonsapparatet i virkeligheten som en befrielse. Den tilstand av uklarhet som inntil da hadde hersket, var med ett slag borte. Overløpernes intrigespill var umuliggjort. De måtte åpent tre fram på fiendes side og arbeiderne visste hvor de hadde den. Da radioen ble tatt, og terroren tvang til forsiktighet med spredning av den illegale presse, kunne det nok hende at mange til enkelte tider var dårlig underrettet, men dette rettet seg snart. Selv om de norske arbeider alltid hadde ført sin sosiale strid åpent og for full offentlighet, som vår frie demokratiske forfatning ga anledning til, så skapte de snart de nødvendige organer som kunne stille seg i spissen for den underjordiske kamp som fra nå av måtte føres.

Tyskerne og quislingene fortsatte nok sine anslag, men på tross av stadige arrestasjoner lyktes det dem aldri å stoppe de illegale avisene, eller bringe det underjordiske apparat i ulage. Arrestasjonene gikk i første rekke ut over organisasjonens gamle tillitsmenn - de som hele tiden rakrygget hadde motstått det nazistiske presset - og dessverre er det i dag ikke mange igjen på frifot av den gamle garde. Men belært av erfaringene fra nazistenes maktvertakelse i Tyskland, gikk de norske arbeidere andre veier i sin illegale kamp, og det vil derfor aldri lykkes våre fiender å dempe opp for det frigjøringsarbeid som pågår og som vil fortsette å øke i styrke inntil det sprenger de lenker som i dag svinnebinder den norske arbeiderklasse og hele det norske folket.

ARB. ITSSAMBADET OG DE NÆRMESTE OPPGAVENE.

Selv om det synes som om nazistene på nytt har fått betenkeligheter med å proklamere sitt Arbeidssamband, så må kampen mot tvangsorganiseringen ikke slappe av et øyeblikk. Det ulidelige forhold at arbeidene fortsatt må betale kontingent til den nazistiske fagorganisasjonen kan ikke vedvare stort lenger. Men før en ny situasjon inntreffer, er det heller ikke aktuelt å ta avgjørende skritt i denne saken.

Det er mulig at NS.s "Riksting" som trer sammen i dagene 25. til 27. september er utsett til denne opptakten til nye begivenheter. Om dette vet vi intet. I alle tilfeller må forberedelsene til å møte enhver form for nye kampsamband fortsette. På alle arbeidsplasser drøfter en situasjonen nå om dagen. Sørg for at alle som en blir orientert og får forståelsen av hvor viktig det er at alle gjør sin innsats.

Kommer medlemskapet i Arbeidssambandet i samme eller liknende form som nå i fagorganisasjonen, må kontingentnektning og skriftlig protest hver en avslår å la seg innrulle i det nye sambandet bli det øyeblikkelige svar fra alle fagorganiserte kvinner og menn. Andre yrkesgrupper, stands- og arbeidsgiverorganisasjoner som også vil bli berørt, må selvsagt være med på samme måte. Ad den såkalte "frivillighetens vei" skal det aldri lykkes å stable noe nazisamband på beina.

Men det tør nok hende at dagens makthavere er klar over dette selv, og at de derfor vil forsøke å trumfe sine planer igjennom ved overrumpling og vold. Utnyttelsen av kongedemonstrasjonen 3. august til massearrestasjoner og av den sannsynligvis lagede "attentat" i statspolitietts kontorer til 5 nye dødsdommer tyder på litt av hvert. At nazistene vil forsøke å fremprovosere nye "begivenheter" som kan gi påskudd til de mest drastiske overgrep, må en ha klart for seg. Det gjelder derfor fremfor alt å holde hodet kaldt og ikke la seg forvirre. Selv en ny unntakelsestilstand vil ikke avholde de norske arbeidere fra tydelig å gi til kjenne at noe nazistisk arbeidssamband lar de seg ikke tvinge inn under.

-v-

UTSKRIVNING AV ARBEIDSKRAFT

til de tyske militære anlegg har nå tatt fatt igjen etter at det har vært stille en tid. Det er særlig folk fra forsikrings- og bankkretser som nå blir sendt til Wehrmacht-anlegg i kystdistriktet. Som vi tidligere har påpekt, er denne utskrivning i apsolutt strid med folkeretten, og under henvisning hertil må alle som berøres protestere mot det militære tvangsarbeid for fienden.

-v-

NAZILÆREREN TRYGVE TELLEFSEN,

Kragerø, tilskrev 6. august Kirkedepartementet med forespørsel om ledige styrerstillinger deriblant også ved Kragerø høgere skole. Fra departementet fikk han inidlertid meddelelse om at ingen av de av ham forespurte stillinger for tiden var ledige. Han henvendte seg i den anledning til fylkesføreren i Telemark, O. Dalen, som i sakens anledning sendte Kirke- og undervisningsministeren følgende brev:

Ifølge samtale med herr Kirkeministeren forleden ble det jo uttrykkelig slått fast at de arresterte lærere ikke på noen måte blir å gjeninnsette i sine stillinger.

Jeg hører nå at krefter er i gjære for å få innsatt de arresterte lærere som etterhvert kommer tilbake.

Jeg tør henstille til herr Ministeren at det blir gjort uttrykkelig oppmerksom på til rette vedkommende at disse lærere ikke får noen som helst offentlig stilling. For folkeskolens vedkommende burde det derfor være de respektive skolestyrer som sørger for nye lærerkrefter i disse vakante stillinger, og for den høgre skolen må departementet innsette nye lærerkrefter som vi kan være tjent med.

Jeg vedlegger hermed en søknad fra lektor Trygve Tellefson, Kragerø, og departementets svar på denne søknad forekommer meg eiendommelig, når det

les at krigens krigers skilles styrerstilling p.t. ikke er ledig. Jeg vil gjøre herr Ministeren oppmerksom på at styreren av denne skole er blant de arresterte lærere og tør derfor på det bestenteste fraråde at denne mann gjeninnsattes i sin stilling."

-v-

I SIN TALE PÅ GÅVIK

ontalte quisling også forholdene i heimbygda, Tyrresdal, der det bare skulle være en håndfull jøssinger og i spissen for den stod sogneprest Irgens, som han påstod skulle ha tilranet seg en formue på kr. 300.00.-.

Når NS - etter påstanden - står så sterkt i denne bygd, skulle en tro at quisling var fornøyd. Men sannsynligvis er det en ~~xxxxix~~ ganske kraftig håndfull jøssinger i bygda med stor innflytelse etter "føreren"s opptreden å dømme. Ledsgaget av 12 uniformerte statspolitibetjenter trængte han seg nemlig forleden inn til sogneprest Irgens, som han på sin vanlige pøbelaktige måte overraste med trusler og skjeldsord, hvoretter han lot sine politilakeier foreta grundig husundersøkelse. Alt sølvtøy og andre verdigjenstander ble beslaglagt. Og den ontalte formue, som sognepresten hadde arvet gjennom sin kone og altså ikke som "ministerpresidenten" løgnaktig påstod var stjålet, ble selvsagt også konfiskert. Imidlertid kan det hende at "føreren" denne gang har gått litt lenger i sin pøbelaktighet enn selv han kan tillate seg. Sikkert er det i hvertfall at tyskerne senere er blitt interessert i saken; og at det nok kan hende den vil få et etterspill.

-v-

DE TYSKE SOLDATER

har ikke den samme kampånd som tidligere. Oftere og oftere hører vi om selvmord fra forskjellige kanter av landet. Forleden ble det meldt om at en oberst hadde skutt seg på Gardemoen. Det er imidlertid ikke bare disse enkeltstående tilfelle som viser hvordan soldatenes moral er. For en tid siden ble det skutt mange tyske soldater i Narvik fordi de nektet å reise til østfronten, og vi får nå bekreftet at det stadig ligger 2.700 soldater i konsentrasjonsleir ^{der} av samme grunn.

I BERGEN GJERER DET OGSÅ

blant de tyske soldater. I forrige uke brøt det løs en oppstand hvis omfang vi ikke kjenner, men som i alle fall var så alvorlig at det måtte sendes forsterkninger med Gestaposoldater fra Oslo i all hast.

UROEN FORPLANTER SEG

og har også bredd seg blant soldatene i hovedstaden. Det å bli sendt til østfronten står for den tyske soldat som ensbetydende med døden, og mange tar da heller sjansene på nyttørn. Således kom det forrige fredag til opptøyer på Bolteløkken skole. Politisoldater måtte rykke ut, gaten ble sperret, men en kunne allikevel tydelig høre skuddveksling. Det var sannsynligvis samtidig også andre ting på ferde, for soldatene som hadde permisjon og befant seg ute på restauranter og andre offentlige steder fikk ordre om øyeblikkelig å begi seg til sine forlegningssteder. De hadde i den anledning fortrinnsrett til spærveiene.

ALLIERTE FLY OG UBÅTER

har i dens senere tid vært virksomme utenfor norskekysten. For noen uker siden ble det senket 10 skip på vei til Stavanger, og av alle skip som var anmeldt til Oslo kom bare 3 fram. I det siste har det også vært livlig utgående trafikk i Oslofjorden. I forrige uke gikk det sydover 7 skip hvorav 3 vendte tilbake, og tidligere har det gått ut 4 skip hvorav 2 retunerte. De øvrige var senket. Av ovennevnte skip var 8 på 8 - 10.000 tonn.

-v-

HÅKON MEYER OG KÅRE REIN

er snart daglig å se på vei til og fra Victoria Terrasse. Det er vel plaggelsen av nye arrestasjoner blant tidligere partifeller de profesjonelle angivere er så opptatt med. Vi forstår imidlertid ikke at tyskerne gidder å lytte til "rådene" deres lenger. Riktignok har de oppnådd å

fylle fengsler og konsentrasjonsleire med arbeiderbevegelsens tillits og medlemmer, men de har aldri og vil aldri kunne komme opp for - enn knokke - den illegale arbeiderbevegelse, som har tatt kampen opp med ovefallsmennene og ferredene. Myer og hans medforbrytere skjønner nemlig ikke at fra den kjenpende arbeiderklasse vil det alltid tre fram ledende personligheter som under enhver situasjon forstar å organisere kampen for en seierrik avslutning.

-v-

MINISTER" LIPPESTAD

og drabantene hans er travelt beskjeftiget om dagen med møter rundt omkring på bedrifter og verksteder. Det er det samme tynne vann de har å servere nå som tidligere, og det er ikke til å fatte at de ikke snart selv skjønner at deres hule propaganda går hus forbi. De fleste steder møter selvsagt ikke folkene opp. Der hver møtene holdes inne i selve arbeidslokalene forlater de fleste sine ~~maskiner~~ maskiner og arbeidsbord og går ut. Nå som før gjelder parolen at ingen bør la seg tvinge til å overvære disse nazistiske seanser. De brønnende krav som er reist fra tusener av arbeidsplasser her i landet om lønnskompensasjon for den uhyggelige prisstigningen, og at mat for det daglige behov nå skaffes fram, blir i det hele tatt ikke berørt av nazitalerne. Istedet får arbeiderne høre en masse sludder om at NS ønsker sosial rettferdighet, at de vil skape en ny sterketid for landet, og at det bare skal ån del omorganisering til før resultatene vil vise seg.

Arbeiderne er - dessverre for nazistene - som hele det norske folket forøvrig nokså realistisk innstillet. De vet når de smuler melk, smør, egg, poteter - ja endog fisk, så er resultatene av den "sosiale rettferdighets- og nyorganiseringspolitikk som har vart drevet av NS. Vi tror derfor vi gir herr Lippestad et godt råd, når vi forteller ham at alle hans "bedriftsmøter" er fullstendig spilt nøyte, og at han derfor snarest bør innstille dem helt.

-v-

LEKTOR HALVARD LANGE

er på nytt arrestert av Gestapo. Lange satt som bekjent fengslet i mange måneder straks etter at krigen på norsk jord var opphørt og har siden hatt meldeplikt hos det tyske politi.

-v-

MANGE LANDSMENN

i gode stillinger og med godt utkomme har hatt anledning til å skaffe seg matholdninger ved oppkjøp og ad irregulære kanaler. Vi har intet å si til dette. De som har anledning bør skaffe seg den maten de kan, men de skal også huske på de forpliktelser de har overfor landsmenn som er mindre benidlet. Det kan heller ikke nektes at mye av den svartebørs-trafikk som er i sving, ikke bare er usund, men direkte forbrytersk. Når det gjelder underhåndsprisene på grønnsaker, poteter, bær og frukt f.eks., så har disse nådd en høyde som ligger utenfor rekkevidden for de fleste. Produsentene har ofte latt seg lokke av de mange tilbud fra folk med penger, og en arbeider som bare har sin kummerlige ukelønn å gjøre seg med, blir ~~skikkelig~~ tilsidesatt.

I dag nå alle være klar over at det er den høyeste plikt for enhver nordmann å dele med de landsmenn som lider nød. Alene en slik innstilling kan forsvare oppkjøp og henstring av matvarer, og alene viljen til å ofre noe for andre kan gi seiren over våre motstandere.

-v-

SKRIV IKKE UNDER.

Det har i de siste måneder hendt at et tilfeldig utvalg av personer fra de forskjelligste yrker og samfunnslag er blitt arrestert som gidsler eller er blitt "sikret". Ofte er det som betingelse for løslatelsen krevet at en skulle undertegne en erklæring om ikke i tale eller handling å motarbeide NS, den nasjonale "regjering" eller nyordningen. Slike erklæringer som er avtvunget en under press medfører selvsagt ingen forpliktelse, men det vil svekke hele den norske fronten om mange skulle la seg forlede eller tvinge til å avgi lojalitetserklæringer. Det vil i beste fall føre til passivitet, men kan også bewirke at en blir tvunget inn i de

sakristiere tenngsarbeid eller truet til å sende sine barn til NSUF.s ungdomstjeneste.

Parolen må være:

Ingen erklæring om passiv eller aktiv lojalitet overfor NS.

-v-

PRESTESKAPETS AKTIVE KAMP

er trutt inn i en ny alvorlig fase etter den neddelelse som ble lest opp fra landets prekestoler for 4 uker siden om at kirken hadde sett seg nødsaget til å bryte med staten og hadde opprettet "Den midlertidige kirkeledelse" med biskop Berggrav som formann og domprost Hygen som hans varermann. Fra dette øyeblikk måtte det komme til åpen kamp.

Som svar på dette utsendte quisling en "lov" med øyeblikkelig virkning om at alle menighetsråd er avsatt og nye menighetsråd skal oppnevnes. De nye menighetsråd skal bestå av 3 medlemmer som skal utpekes henholdsvis av biskopen, sognepresten - hvis denne har biskopens tillit(!) - og ordføreren. Til de gamle menighetsråd er det fra departementet kommet den alvorligste skrivelse om at da de nå har sittet i 6 år, har de "krav på avløsning". Dept. takker for det store arbeid rådene har utført og ber samtidig om å få forhandlingsprotokoller, kasser og bøker oversendt.

DEN MIDLERTIDIGE KIRKELEDELSE

har midlertidig bestemt av de avsatte menighetsråd skal fortsette sin gjerning uanfektet. Den situasjon vil da inntrøffe at det blir 2 menighetsråd: Ett som har menighetens tillit, og ett som har statens maktmidler. Departementet har videre 10. august utsendt følgende brev om Den midlertidige kirkeledelses ulovlighet og ugyldighet:

"De fratrådte biskopper har vært samlet til møte i Oslo og på dette møtet fattet beslutning om å oppløse forholdet mellom stat og kirke, og har oppnevnt "en midlertidig kirkestyrelse". - Da den norske kirke ifølge grunnloven og den kirkelige lovgivning er en statskirke, kan selvfølgelig kirkens organisasjon kun oppnevnes av den lovlivende myndighet i landet. Den av de fratrådte biskoper proklamerte oppløsning av forholdet mellom stat og kirke er derfor grunnlovsstridig og ulovlig og vil således ikke medføre noen som helst lovlig rettsvirkning for den norske kirke. - Den norske kirke består framleis som statskirke, følger gjeldende kirke-lovgivning, disponerer over de kirkelige fonds, prestegårder, kirkebygninger, menighetshus samt andre institusjoner som er opprettet av statsmenigheten. Det nødvendige vil bli foretatt for at lov og rett respekteres også i disse spørsmål. R. Skancke. Sigmund Feyling. "

-v-

"LOV OG RETT"

er foreløpig respektert på følgende måte:

Til 22 av de avskjedigede prester (i alt ca. 50) kom forleden dag norsk statspoliti (2 mann til hver) og tok fra prestene deres prestekjoler. (En av de NS-folk som var med på disse tyvokter var sønn av "biskop" Zwilgmeyer i Porsgrunn). Men ikke nok med det. Da en av de mest ferfulgte prester, pastor Ingv. B. Carlsen stod i sakristiet i sin kirke, Garle Aker, i fullt ornat søndag morgen kl. 1/4 før 11, kom 2 politimenn inn i sakristiet og forbød ham å forrette, og forlangte at han skulle ta av seg sin prestedrakt. Pastor Carlsen nektet blankt og sa at han var kommet for å holde sin gudstjeneste, og det aktet han å gjøre. Politimennene ble forvirret over pastorens faste holdning og forlot sakristiet "for å innhente nærmere ordre". Pastoren gikk imens inn i kirken og forlot den ikke før gudstjenesten var over. (Som bekjent går presten ut i sakristiet før han går opp på prekestolen, men pastoren tok ingen sjangser.) Pastor Carlsen er fra 17. august forvist fra Oslo Bispedømme. Så drastisk som overfor pastor Carlsen ble det ikke fart fram mot noen av de andre avskjedigede prester som talte i sine menigheter. Pastor Riise-Hansen i Ullern sogn og pastor Wisløff i Trefoldighet som begge har taleforbud i "rikets kirker", forrettet og preket begge to uferstyrt i sine kirker. Pastor Roseff derimot (Berggravs sekretær) som stod ferdig

-6-

til å gå i kirken søndag morgen, ble hindret av politiet ved at de ganske enkelt låste ham inne.

-v-

EN KJENT FOTBALLSPILLER

Asbjørn Halvorsen er nylig arrestert, og den samme skjebne har rammet en rekke av idrettsmenn i det siste. Fra Horten, Sarpsborg, Moss og en rekke andre steder meldes også om tallrike arrestasjoner bl.a. av byfogd Didriksen og sønn, Sarpsborg og fylkeslege Bjelke, Moss.

-v-

OSLO OG AKERS KRISELAGRE

av kjøtthornetikk og andre matvarer er beslaglagt av tyskerne og kjørt direkte til frilagre på havna. Det er oppløftende å tenke på at alt hva befolkningen i Oslo og Aker skulle ha å falle tilbake på til vinteren nå går ut av landet - men våre velyndere nøyer seg ikke med det. I samvirkelagene rekvirerer de nå alt hva disse eier av poteter og grønn. Og potetene tar de ikke bare der og i bøndernes kjellere: De beslaglegger potetakrene rundt omkring. Og bønderne må stå og se på horder av tyske marinegaster og soldater ta opp rubb og stubb av hva de eier.

-v-

EN LØRDAGSKVELD I SOMMER

møttes ungdommer fra Asgårdstrand og omegn på en rydning inne i skogen for å få seg en svingom. Lensmannen fikk smusen i den stygge utskjelselsen, overrasket de unge på forsk gjerning og ilet hver især en pengebot. Ikke alle fikk like store bøter. De som var hjemmehørende i Slagen måtte betale dobbelt så mye som de andre. For i Slagen var det sorg: En legio-
nær var falt.

-v-

NAZIPAMFENE

og deres leiesvenner innen fagbevegelsen har som tidligere omtalt, planlagt store "sceneforandringer" i forbindelse med forskjellige forbunds og foreningers sammensetning og virkeområde. Således vil enkelte yrkesforeninger som tidligere stod utenfor landsorganisasjonen, nå bli innlemmet og opptatt i de fagforeninger de søker til, mens andre foreninger blir oppdelt og atskilt. Disse og andre forandringer som er på trappene, må nødvendigvis medføre endringer også i styrenes sammensetning. De komiske har derfor i disse dager sendt ut et skriv hvor de ber om forslag på tillitsmenn til de verv som blir å besette som følge av omorganiseringen. De nye tillitsmenn - heter det i skrivet, vil i visse tilfelle få et større arbeidsfelt, idet de nyinnlemmede yrkesforeningers midler skal overtas og forvaltes. De angjeldende foreningsstyremedlemmer for hvem dette blir aktuelt, advares på det bestenteste mot å erklære seg villig til å overta noe sådant nytt tillitsverv. De vil i så tilfelle delta aktivt i "nazinedbrytingen" av vår organisasjon og stille seg på forredernes side i kampen om vår frie fagbevegelse. Overlat det til de komiske å utpeke de nye tillitsmenn blant sine egne råtne eksistenser, og la den skulte og valte med den nazifiserte organisasjon inntil vi igjen kan bygge opp vår

F R I E F A G B E V E G L S E